

Porsuk – Zeyve Höyük 2019 Yılı Kazı Çalışmaları

Claire Barat, Emine Köker Görge, Jean-François Pichonneau

► To cite this version:

Claire Barat, Emine Köker Görge, Jean-François Pichonneau. Porsuk – Zeyve Höyük 2019 Yılı Kazı Çalışmaları. 2019-2020 Yılı Kazı Çalışmaları, 1, , pp.477-494, 2022, 978-975-17-5051-8. hal-04033661

HAL Id: hal-04033661

<https://uphf.hal.science/hal-04033661>

Submitted on 13 Apr 2023

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

2019-2020 YILI KAZI ÇALIŞMALARI

CİLT 1

ANKARA 2022

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ANA YAYIN NO: 3714/1
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ana Yayın No: 192/1

Editör

Dr. Adil ÖZME

e-ISBN: 978-975-17-5051-8 (Takım)
978-975-17-5052-5 (1. Cilt)

Grafik Tasarım

Nihal KARAPEK

Kapak Fotoğrafi

Abdulkadir ÖZDEMİR

Aşağı Kaleköy Barajı Projesi / Murat Höyük 2019 Yılı Kurtarma Kazısı

Not: Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Adil Özme tarafından denetlenmiştir.
Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarlar sorumludur.

PORSUK-ZEYVE HÖYÜK 2019 YILI KAZI ÇALIŞMALARI

Claire BARAT*

Emine KÖKER GÖKÇE

Jean-François PICHONNEAU

2019 yılı Porsuk-Zeyve Höyük kazı çalışmaları Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün izniyle Valenciennes ve Hainaut-Cambrésis Üniversitesi (Université Polytechnique Hauts-de-France) ve CRISS araştırma laboratuvarına bağlı Doç. Dr. Claire Barat başkanlığında yürütülmüştür. Çalışmalar 08 Temmuz-24 Ağustos 2019 tarihleri arasında, Bakanlık Temsilcisi Uzman Arkeolog Fariz Demir (Aksaray Müzesi) nezaretinde gerçekleştirilmiştir.

Porsuk-Zeyve Höyük kazısı 2017 yılında Prof. Dr. Dominique Beyer'in emekli olması ile el değiştirmiştir. Bu nedenle 2017-2019 yılı kazı çalışmaları sınırlı alanlarda gerçekleştirilmiş ve temizlik, çevre düzenlemesi, koruma çalışmaları, depo çalışmaları ön planda tutulmuştur. Höyük'te gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında tespit edilen buluntuların yeterince değerlendirilememesi nedeniyle yayın eksikliğini gidermeye yönelik çalışmalar öncelikli olmuştur.

5. BÖLGE ARKEOLOJİK KAZILARI

Porsuk-Zeyve Höyük'te Şantiye II olarak adlandırılan alanın dışındaki höyüğün büyük kısmı özel mülkiyet alanı içerisindedir. Dolayısıyla temizlik, kazı ve restorasyon çalışmaları bu bölgeye kaydırılmıştır. 5. Bölge daha önceki kazı çalışmaları sırasında Şantiye II olarak adlandırılan alana bitişik H06, H07, I06 ve I07 plankarelerini ifade etmektedir. Bu plankarelerde 1970'li yılın başında O. Pelon¹, 2008 ve 2012 yılları arasında A. Tibet ve D. Beyer² kazı çalışmaları yürütmüşlerdir. Bu alanda kazılar başladığında geçmişte açığa çıkarılan duvarların üst kısmı belirgin durumdadır. 2019 yılında 5. Bölge (H06, H07, I06 ve I07 plankareleri) olarak adlandırılan alanda temizlik ve kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Kazı sezonu sonunda 1'den 7'ye kadar numaralandırılan yedi sektöre ayrılmıştır. Sektörler duvarlarla sınırlanmış ve bu duvarlar sektörler arasındaki bağlantı noktasını da oluşturmuştur (Resim: 1).

* Doç. Dr. Claire BARAT, Université Polytechnique Hauts-de-France (Valenciennes) ve CRISS araştırma laboratuvarı Porsuk-Zeyve Campus des Tertiales, 59 313 Valenciennes Cedex 9, FRANSA, Claire. Barat@uphf.fr; clairebarat33@yahoo.fr

Arş. Gör. Dr. Emine KÖKER GÖKÇE, Porsuk-Zeyve Kazı başkan yardımcısı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Nevşehir/TÜRKİYE, eminekoker@nevsehir.edu.tr;

Uzman Arkeolog Jean-François PICHONNEAU, Fransız Kültür Bakanlığı, Nouvelle Aquitaine İl Kültür Müdürlüğü, 33 000 Bordeaux/FRANSA, jean-francois. pichonneau@culture. gouv. fr, jfpichonneau@yahoo.fr

1 Pelon 1972, 305-306.

2 Beyer et alii 2009, p. 343-349; Beyer et alii 2010, 235-238 ; Beyer et alii 2012, 178-186 ; Beyer et alii 2013, 201-213.

Sektör 1

5. bölge olarak adlandırılan alan kuzeybatıda 01 ve 16 No.lu duvarlarla çevrilidir. Sektör 1, 2008-2012 yılları arasında A. Tibet tarafından açılan sondaj ile sınırlanmış ve bu iki alandan elde edilen veriler ilişkilendirilmiştir. 5. Bölge'de Sektör 1'de ortaya çıkarılan ilk arkeolojik katmanda *Pithoslar* (P04, P05) ve alüvyonlu toprak dolgu tabakası açığa çıkarılmıştır (5001, 5036, 5087). Bu katmanın altında kerpiç tuğla parçası, beyaz duvar sıvaları ve *Pithos*lardan oluşan yıkım tabakası tespit edilmiştir. Bu yıkım tabakası 02, 22, 36 ve 23 No.lu duvarlarla çağdaştır. Sektör 1'in kuzey kesiminde plan üzerinde 22, 36 ve 33 No.lu duvarlarla ilişkili oluşan alçak bir tuğla ve küçük taşlardan oluşan duvar beyaz kireç harcı ile kaplanmıştır (Resim: 2). Bu katmanlardan çıkan çanak çömlek parçaları son derece kalitesizdir ancak bu yapının inşa ediliş (1. Evre) evresi (M.Ö. 1. yüzyılın başları) hakkında da bilgi vermesi açısından önemlidir. 1. Evre'nin duvarları sistematik olarak yıkılmış ve alan yeni bir yapının inşası için düzlenmiştir. Bu yeni yapıyı oluşturan 01, 02, 03 ve 16 No.lu duvarlar ortalama 75cm. kalınlığında olup çamur harcı kullanılarak birleştirilmiş alçı taşı blokları ile inşa edilmiştir. 1970'de O. Pelon ve 2008-2012 yılları arasında A. Tibet tarafından gerçekleştirilen kazı ve sondaj çalışmalarında bahsi geçen 2. Evre ile çağdaş duvarlar ortaya çıkmıştır.

Sektör 2

Sektör 1'den 02 ve 36 numaralı duvarlarla ayrılan sektör 2, stratigrafik olarak sektör 1 ile benzerdir (Resim: 2). Sektör 2'de 2. Evrede yapılar değişiklik geçirmiştir. *Pithosların* yerleştirildiği kattaki duvar (02 No.lu) depolama alanını genişletmek için tıraşlanmıştır. 1. Evre üzerine doğrudan inşa edilen 2. Evre yapılarında oldukça iri dairesel formlu nehir taşları kullanılmıştır. Sektör 2'nin güney kısmında 05 No.lu duvara dayanan bir fırın ile 03 No.lu *Pithos* ortaya çıkarılmıştır. 03 No.lu *Pithos*, domestik kullanım amaçlıdır. Fırın yıkılıp üzeri toprakla doldurulduktan sonra bu yiyecek pişirme ünitesinin üzerine yerleştirilmiştir. Yıkılan fırından yalnızca ateşin yandığı bölüm olan yanma haznesinin iç duvarları günümüze ulaşmıştır. Fırının duvarları, bu alandaki yapıların tamamında olduğu gibi küçük alçı taşları ile inşa edilmiş olup, bağlayıcı eleman olarak çamur harcı kullanılmıştır. 1.20m. çapındaki yanma haznesinin içi taş bloklarla doldurulmuş olup, aralarında yanma işleminden dolayı tamamen kızılılaşmış ve perdahlanmış bir blok yer almaktadır. 03 No.lu *Pithosun* üzerine yerleştirildiği bu bloğun taban destek elemanı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Fırının duvarlarında az oranda kızıllaşma gözlenmiş olması, ısı derecelerinin çok yüksek olmadığını, dolayısıyla fırının domestik amaçlı kullanıldığını göstermektedir. Basit bir çukurdan oluşan ateş yakma kısmı, belirli bir düzene sahip değildir ve içerisindeki dolgu son pişirme işlemlerinden kalan kül ve karbon kalıntılarını barındırmaktadır.

Sektör 3

Sektör 3 içerisindeki 1. Evre'ye ait kalıntıların tümü 5031 No.lu tabaka ile kaplanmış durumdadır (Resim: 2). Yıkım tabakası özellikleri gösteren bu tabakanın üzerinde ise 5001 No.

lu toprak dolgu yer almaktadır. İlk olarak 1. Evre’de, daha sonra 2. Evre’de birleşen Sektör 1, 2 ve 3 birbirlerinden tamamen farklı konut tipolojilerine sahiptir. 1. Evre, 27 No.lu bahçe duvarına dayanan ve güneyde bir iç avluya açılan üç odadan oluşmaktadır. Avlu, mutfak olduğu düşünülen bir mekâna açılmakta, Sektör 3’ün kuzeydoğu köşesinde ise bir dokuma atölyesi olduğu düşünülen bir mekân yer almaktadır. Avluda, yaşam alanının güney sınırını belirleyen 05 No.lu duvarın önünde domestik kullanım amaçlı bir ocak yer almaktadır.

1. Evrede açığa çıkarılan duvarlar özellikleri ve kalınlıkları bakımından değerlendirildiğinde, yapıların üst katının bulunmadığı düşünülmektedir. Odaların iç kısımları, toprak harcı ile kaplanmış, bunun üzeri ise beyaz kireç ile bir kat sıvanmıştır. Bu alanda kazılan tabakalarda ele geçirilen az miktardaki seramik M.Ö. 2. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmektedir. Bunlar arasında yer alan *terra sigillata* türünde dairesel ayaklı tabak parçaları M.Ö. 40 ile 15 yılları arasına işaret etmektedir. Bu seramik repertuarı, Catherine Abadie Reynal tarafından 4. ve 5. aşamalar için tanımlanan seramik repertuarı ile benzerdir³. Bunlar arasından 1. Evre, 5. aşamayla 5. Bölge’nin ikinci ve son kullanım evresi olan 2. Evre ise, 4. aşama ile eşleştirilebilir. Plan ve dağılım bakımından Hellenistik Dönem konutlarını anımsatan 1. Evre’deki bu ilk konut tipindeki evler, M.Ö. 1. yüzyılda tamamen yıkılarak bunların yerine yeni bir konut türünde evler inşa edilmiştir. Bu yeni tür evlerde depolama amaçlı kullanılan *Pithos*ların konulduğu bodrum katlar yer almaktadır. Temelleri doğrudan 1. Evre’ye ait temellerin üzerine inşa edilen bu yeni yapıların duvarları çok daha geniş olup, biçimsiz alçı taşı bloklar kullanılarak inşa edilmiştir. Duvarlar çamur harcı ile kaplanmıştır. Eşiği Sektör 6 içerisinde yer alan bir ahşap merdivenin, birinci kattaki bir galeri ve odalara erişim sağladığı anlaşılmaktadır. Planına bakıldığında bu yapının kentsel bir çevrede yer alan, depolama alanları ve giriş katında bir dükkânı olan küçük bir ev olduğu görülmektedir.

Sektör 4

Sektör 4, Sektör 7’de bulunan taş döşeli taban ile 04 ve 28 No.lu (çevre duvarı) duvarlar arasında yer almaktadır (Resim: 2). Bu alandaki kazılar 1. Evre’de yer alan yıkım tabakalarında durdurulmuştur. 50cm. kalınlığındaki alçı taşından yapılmış 35 No.lu duvar, Sektör 7’deki taş döşeli yolun yapımı sırasında tamamen yıkılmış ve dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Duvarın bulunduğu bu alan, daha sonraki evrelerde açık alan olarak kalmıştır. Son evresinde yol kenarında kalan bu alan, içerisinden kullanılmış sular ile yağmur sularının kuzey yönüne doğru aktığı doğal bir savak işlevi görmüştür.

Sektör 5

5. Bölge’nin güneybatı köşesinde yer alan Sektör 5, iki farklı yapım evresi sunar ve 10, 11 ve 12 No.lu duvarlar ile sınırlanan bir alanı kapsar (Resim: 2). 1. evre, bir toprak harcı içerisine yerleştirilmiş ufak alçı taşları ile döşenmiş 10, 11 ve 12 No.lu tabanlardan oluşmaktadır. Bu alanda ele geçirilen seramik malzeme, bu ilk evrenin M.Ö. 1. yüzyılda inşa

3 Abadie-Reynal 1992, 373-376.

edildiğini göstermektedir. 65cm. kalınlığındaki 12 No.lu duvar, yüzeyi kireç bazlı beyaz bir alçı ile sıvanmış ve kalıp tekniği kullanılarak inşa edilmiş bir kerpiç duvarla karşılaşmıştır. Bu teknikle duvar inşa etmek için duvarın kalınlığında portatif bir kalıp oluşturuluyor, kerpiç çamuru bu kalıbın içine dökülerek, burada sıkıştırılıyordu.

10 No.lu duvarın içerisine açılan bir eşik, 06 ve 08 No.lu duvarlar arasından Sektör 6 içerisine erişim sağlıyordu. Sektör 5'in 1. Evre'sini oluşturan bu yapı elemanları daha sonradan yıkılmış ve yerine öncekiyle aynı plana sahip ancak bu kez büyük alçı taşı blokları ile inşa edilmiş yeni bir yapı inşa edilmiştir. Yapıda iki açıklık yer alır: Bunlardan biri kuzeyde, 11 No.lu duvar üzerinde yer almakta ve doğrudan Sektör 7'ye giden yolun önündeki taş döşeli terasa açılmaktadır. Diğeri ise, önceki planda da olduğu gibi 10 No.lu duvar içerisinde yer almaktadır. Yapının güneybatı köşesindeki 06 No.lu *Pithos*, yapının 2. Evresi'ne ait dolgu toprak tabakası üzerine yerleştirilmiş halde bulunmuştur.

Sektör 6

5. Bölge'nin güneyinde yer alan Sektör 6, son iki kullanım evresi arasındaki bir geçit olarak tarif edilebilir. 06 ve 08 No.lu duvarlar arasında yer alan ve eşik işlevi gören bir kumtaşı levha, Sektör 5'e erişim sağlamaktadır (Resim: 2). 07 No.lu alçı taşı duvar, ilk yapım evresinden itibaren 04 No.lu duvarın devamında yer alan bir teras duvarı olarak kullanım görmüştür. 08 ve 09 No.lu 40cm. kalınlığındaki alçak duvarlar, özel odaların bulunduğu üst kata açılan bir ahşap merdivenin temellerini oluşturmaktadır. 08 ve 01 No.lu duvarlar arasında yer alan büyük bir kumtaşı levha (levha 15), bu merdivenin tabanını oluşturmaktadır. 06 No.lu duvarın, kullanım süresi boyunca üç farklı yapım ve onarım evresi geçirdiği anlaşılmaktadır. Bunlardan ilkinde, küçük taşlar ile toprak harç kullanılarak örülen ve yüzeyi sıva ile kaplanan hafif bir strüktür iken; ikincisinde 05 ve 07 No.lu duvarlar ile temas halindeki kısmı yükseltilmiştir. 06 ve 07 No.lu duvarların üçüncü ve son evresi, Sektör 5'in sonuncu yeniden inşa evresi ile çağdaştır.

Sektör 7

Daha önceden 1969 yılında O. Pelon⁴ tarafından kazılan bu alan, kuzey yönünde dik bir açıyla yükselen bir yol döşemesinin devamını oluşturmaktadır. Bu yol döşemesinin, yerleşmenin üst kısımlarına erişim sağlayan kuzey-güney yönündeki bir yolun eksik kısımlarından biri olabileceği düşünülmektedir. Sektör 7'de yer alan ve önce yıkılıp sonra dolgu malzemesi olarak kullanılan 35 No.lu duvar, batı yönünde bu yolun altından geçmektedir. 1969 kazılarında bu sektördeki arkeolojik tabakalar hakkında fazla bir bilgiye ulaşılamamıştır. Yolun batı sınırını oluşturan büyük alçı taşı duvardan bugün geriye yalnızca bir taş yığını kalmıştır.

5. Bölge'de bu yıl yapılan kazılar sonucunda, alanda Hellenistik yerleşim modelinden (1. Evre) Roma yerleşim modeline (2. Evre) doğru bir geçiş olduğu gözlenmiş ve bu iki evredeki

4 Pelon 1972, 306.

yapıların birbirinden çok farklı planlara sahip olduğu görülmüştür (Resim: 3). Bu iki yapım evresi, A. Tibet tarafından H7 açmasında açılan sondajda tespit edilen Ia, Ib ve Ic evrelerine⁵ karşılık gelmektedir. Bunlar arasından Ia Evresi 1960 yılındaki meydana gelen yıkım ve düzleştirme faaliyetlerine karşılık gelmektedir. Bu gözlem aynı zamanda, Ic Evresi'nde yer alan ilk yapıların Hellenistik plan geleneğinde inşa edildiği 5. Bölge'deki değişim ve dönüşümü anlamayı mümkün kılmaktadır. 5. Bölge'nin 1. Evresi Hellenistik Dönem boyunca benimsenen ve geliştirilen bir yerleşim planı konsepti sunmaktadır. Bu yerleşim planının en karakteristik unsuru, yerleşme düzeninin temel alanını oluşturan bir avlunun varlığıdır. Başlangıçta dış mekân etkinlikleri için tasarlanan merkezi bir mekân konumundaki avlunun çevresine odalar yerleştirilmiş, ihtiyaçlara göre şekillenen ve birbirine yapışık karakterde yapılar inşa edilmiştir (Resim: 4). Diğer yandan, daha sonraki Ia ve Ib evrelerinde kırsaldan çok kentsel bir model sunan, yalnızca 1 veya 2 kattan oluşan *tabernaların* yer aldığı küçük bir *insulaya* benzer bir Roma yerleşim planı görülmektedir.

5. Bölge'nin yapım evreleri için belirlenen tarihler, Güney Kapadokya Bölgesi'ne baktığımızda politik açıdan şaşırtıcı değildir. Aslına bakılırsa Porsuk-Zeyve Höyük, M.Ö. 188 yılında imzalanan Apamea Barışı'nın ardından Roma ile iyi ilişkiler kuran Kappadokia Krallığı'nın güney ucunda yer almaktadır. Anadolu'nun diğer krallıkları (Pontus, Bithynia) gibi Kappadokia Krallığı da Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'da eyalet sistemini uygulamaya başladığı Geç Hellenistik Dönemde Roma'ya bağımlı, müttefik bir krallık haline gelecektir (Roma'nın Asia Eyaleti Pergamon Krallığı'nın vasiyeti üzerine M.Ö. 129 yılında kurulmuştur. Kilikia'da M.Ö. 100 yılında bir *provincia* kurulmuş ancak bölge gerçek anlamda bir eyalet haline M.Ö. 78-74 yıllarında gelmiştir⁶). Zeyve Höyük konum olarak Kilikia Kapıları (bugünkü adıyla Gülek Boğazı) denilen bölgenin 40km. kuzeyinde yer alır. M.Ö. 1. yüzyıl ile M.S. 1. yüzyıl arasındaki dönemde bu geçidin gerçekten de bir Roma eyaleti ile Roma'ya bağımlı bir krallık arasında siyasi bir sınır oluşturduğunu kabul edersek, bunun ticari veya kültürel bir sınır olmadığını söyleyebiliriz. Porsuk-Zeyve yerleşimine ithalat yoluyla gelen Roma Dönemi masa kapları, başka yerlerde olduğu gibi, burada da sosyal farklılaşmanın belirteçlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kappadokia Krallığı M.S. 15-17 yılları arasında, İmparator Tiberus'un hükümdarlığı döneminde eyalet haline gelir. Bu dönemden itibaren Porsuk-Zeyve Höyük'ün de bulunduğu bu bölgenin yönetiminden Roma sorumludur. Dolayısıyla, 5. Bölge'nin 2. yapım evresinde (M.S. 1. -2. yüzyıllar) Roma Dönemi seramiği ve Roma modeline uygun bir yaşam alanı ortaya çıkması akla yatkın bir durumdur.

5. Bölge'den Gelen Seramik Buluntuların Değerlendirilmesi

Kazılarda bulunan seramik malzemenin tamamı, 29 stratigrafik birime dağılmış 3512 parçadan (*Pithos* parçalarını da katacak olursak 4591 parça) oluşmakta ve 393 NMI birimine

5 Beyer et alii 2013, 203-209.

6 Ferrary 2004, 780-781.

(*nombre minimum d'individu* – asgari birey sayısı) denk gelmektedir (NMI sayısı, US (*unité stratigraphique*-stratigrafik birim ve kategorilere göre (kenarlar veya uygun durumlarda tabanların sayısına göre) hesaplanmıştır). Sayım işlemleri kategorilere göre yapılmış olup, kategoriler günlük kaplar, *terra sigillata* kaplar, boyalı kaplar, ince cidarlı mallar ve yağ kandili gibi gruptan oluşmaktadır. 11 stratigrafik birime dağılmış 80 kap formu yer almaktadır. Alanda ele geçirilen seramik malzeme korpusu arasındaki en tipik kap formlarını içeren bu örneklerin stratigrafik birim (US) ve kategorilere göre dağılımı: Alanda ele geçirilen seramik buluntular arasında sayısal olarak en yüksek orana (51.3%) sahip kategori günlük kaplardır (Resim: 5). Bu grup kendi içerisinde üç alt kategoriye ayrılır: Açık renk hamur, turuncu hamur ve kahverengi hamur.

Turuncu Renkte Hamura Sahip Günlük Kaplar: Bu hamur türü, indirgeme (redüksiyon) yöntemiyle piştiğinden turuncu ve kırmızı renklerin tüm tonlarını kapsar. Yağlı olan kili biçimlendirmek için kuvars ve/veya mika katkısı kullanılmıştır. Kapların çoğunda yüzey uygulaması yapılmamıştır. Oldukça az sayıda bulunan kırmızı astarlı seramikler detaylı olarak tanımlanmış ve kendi hamur kategorilerinin bünyesinde toplanmıştır. Oldukça kötü kalitede ve yalnızca hafif izler halinde görülebilen astarın, kapların toprak altında kalma ve yıkanma süreçlerinde yok olduğu anlaşılmaktadır.

Açık Renkte Hamura Sahip Günlük Kaplar: Oksidasyon yöntemi ile pişirilen bu tip hamurda, katkı maddesi olarak kuvars ve/veya mika kullanılmıştır. Bu hamurda önceki kategoridekinden farklı bir yüzey işlemine rastlanmamıştır. Bej-turuncu tonda bir renge sahiptir. Seramik korpusu içerisinde kaolinit hamur yer almamaktadır.

Kahverengi Hamura Sahip Günlük Kaplar: Oldukça kuru ve kaba bir tür olan bu hamur türü indirgeme (redüksiyon) yöntemi ile pişirilmiştir. Kuvars ve bazı örneklerde alçı taşı katkı maddesi kullanılmıştır. Bu hamur genellikle pişirme kabı olarak kullanılan oval biçimli kapalı formda kaplar ile içe dönük kenarlara sahip çanaklar gibi açık formda kaplarda kullanılmıştır. Bu kap formlarında genellikle yemek pişirme işlemleri sırasında ateş kullanımı ile meydana gelen hasarlara rastlanır.

HİTİT SURUNDA KORUMA ÇALIŞMALARI

5. Bölge’de yapılan kazı çalışmalarına paralel olarak, Şantiye II’deki H04, G04 ve H05 açmalarında restorasyon projesi öncesinde test niteliğinde konsolidasyon ve stabilizasyon çalışmaları yapılmıştır. Çalışma için seçilen alan, Hitit surunun (Genç Tunç Çağı) kuzeybatı kısmında yer alan ve Demir Çağı’nda onarım geçirmiş bir sur duvarı ile kuleyi kapsamaktadır (Resim: 6 1-2).

Konsolidasyon çalışmaları kapsamında ilk olarak kule ve sur çevresi temizlenmiştir. Bu alandaki stabilizasyon/koruma çalışmaları, 2018 kazı sezonunda üretilen ve sur duvarının ikinci evresine karşılık gelen küçük ölçü birimindeki kerpiç tuğlalar kullanılarak yapılmıştır (Resim 6: 3-8). Sur duvarının birinci evresi, büyük ölçü birimine sahip kerpiç tuğlalar ile

inşa edilmiş, daha sonra yıkılan bu duvar küçük ölçü biriminde kerpiç tuğlalar kullanılarak yeniden inşa edilmiştir. Kulenin 2019 sezonunda sağlamlaştırılan kuzey köşesinin, sur duvarının geçirdiği ikinci yangın evresi sırasında yıkıldığı ve daha sonra Erken Demir Çağında taş kullanılarak yeniden inşa edildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla, kulenin kuzey köşesinin stabilizasyon çalışmaları sırasında Erken Demir Çağında yapılan bu restorasyonun temel alınması kararlaştırılmıştır.

Kule ile dirsekli geçit sırasında yer alan taş duvar sağlamlaştırılmıştır (Resim 6: 6). Bu duvarın dibinde, kumtaşından temel taşları, temelin üzerinde ise sur duvarının geçirdiği yangın sırasında pişen ve zaman ve kötü hava koşullar nedeniyle yok olan kerpiç üst elemanlar yer almaktadır.

Buradaki Hitit Döneminde gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları sırasında orijinal sur duvarı üzerinde de kalıp tekniği uygulanmıştır. Koruma çalışması kapsamında 2018 yılında üretilen kerpiç tuğlalar kullanılarak 8 sıradan oluşan bir yükseklik elde edilmiştir.

Burada gerçekleştirilen konsolidasyon/stabilizasyon/koruma tekniği, restorasyon projesi öncesinde uygulanan bir test niteliğindedir. Malzemeler sökülebilir olduğundan, geri alınabilir bir uygulamadır. Malzeme olarak toprak, su ve saman kullanılmış olup, beton kullanımı yapılmamıştır.

Bu konsolidasyon/stabilizasyon/koruma tekniği, eko-sorumlu kategorisinde bir teknik olup, teknik uzmanlık ve yerel kerpiç tuğla üretimi geleneğine saygılıdır.

Toroslar'ın eteklerinde yer alan Porsuk Bölgesi'nin yerel mimarisinde kerpiç kullanımına rastlanmaktadır. 1980'li yıllarda tarımsal faaliyetlerin yeniden düzenlenmesi (yaylacılıktan ağaç yetiştiriciliğine geçiş) adına yeni Porsuk Köyü'ne (kışlık köy) yerleşmek üzere terk edilen eski Porsuk Köyü (yazlık köy), geleneksel kerpiç evlerin güzel örneklerini barındırmaktadır.

Kazı heyeti, gelecekte kazı işçilerinin geleneksel mimari konusundaki teknik bilgilerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

KERPİÇ ATÖLYE ÇALIŞMALARI

Porsuk-Zeyve Höyük'te tespit edilen Hitit Dönemi surları altta taş üstte kerpiç malzeme ile örülmüştür. Kerpiç malzemede iki farklı kerpiç boyutu tespit edilmiştir. Hitit surlarının ilk evresi iri kerpiçlerle inşa edilmiştir. Daha sonraki evrede daha küçük boyutlarda kerpiçlerle sura poterne, kemerli giriş yapılmıştır. Kemerli giriş zeminden yaklaşık 3m. yüksekliğe sahip 2018 yılı Porsuk-Zeyve Höyük kazı çalışmaları sırasında hazırlanan kerpiçler 2019 yılında Hitit kulesinin koruma sağlamlaştırma çalışmaları yapılmıştır. 2018 yılında atölyede üretilen 1300 tuğlalı stoğun tamamı, 2019 yılında Şantiye II'deki Hitit Dönemine ait kule ve sur duvarının (H04, G04 ve H05 açmaları) konservasyon çalışmaları sırasında kullanılmıştır. 2019 yılı restorasyon çalışmasında kullanılan kerpiçlerin boyutu Hitit poterne, küçük kemer ve

Hitit Dönemi'nde restorasyon çalışmalarında kullanılan kerpiç boyutuna göre ayarlanmıştır. Günümüzdeki kerpiçlerin uzunluğunun 40cm. eninin 20cm. ve yüksekliğinin 13cm. tercih edilmesinin sebebi budur. Dolayısıyla, Dominique Beyer tarafından 2015 yılında yürütülen kazılar sırasında ortaya çıkarılan Hitit Dönemi ile Erken Demir Çağına ait sur duvarı kalıntıları (M06 ve M07 açmaları)⁷ üzerinde yapılması planlanan konsolidasyon/stabilizasyon/koruma çalışmaları kerpiç tuğlaların tümünün diğer alanda kullanılması nedeniyle yapılamamış ancak 2021 kazı sezonu programına alınmıştır.

30 el arabası toprak (1800 litre)

3 el arabası saman (180 litre)

250-300 litre su

Kerpiç hamuru işçiler tarafından ayaklarındaki botlarla yaklaşık iki saat boyunca ezilmiş, daha sonra 12 saat boyunca dinlendirilmiştir. Hamur daha sonra 40cm.x18cm.x12-13cm.⁸ boyutlarındaki ahşap kalıplara dökülerek tuğlalar haline getirilmiştir. Bu işlem sonrasında kerpiç tuğlalar 1 hafta boyunca güneşte bekletilerek kurutulmuştur. Kerpiç tuğlaların kullanım öncesi en az 40 günlük bir kuruma süresi geçirmesi gerekmektedir ancak bu yıl üretilen tuğlalar 2021 yılında kullanılacağından neredeyse 10 aylık bir süre boyunca kurumaya bırakılmış olacaktırlar. Kerpiçler toprak topraklık zemin üzerine bir sıra dizilmiş sonrasında toprakla kerpiçlerin arasını doldurulmuş ve bu işlem belli yüksekliğe ulaşana kadar devam etmiştir. 2019 yılı kazı çalışmaları sırasında yaklaşık 3000 adet kerpiç dökülmüştür.

2019 yılında Hitit suru ve kule inşasında kerpiçlerin tümü kullanılmıştır. Yerel ustalar tarafından hazırlanan kerpiçler tümüyle yerel özellikler taşımaktadır. Kazı toprağı iri çakıllı orijinal haliyle kullanılmıştır. Doğaya zarar vermeyen tamamıyla doğal yöntemlerle kerpiçler hazırlanmış ve yine sura zarar vermeden hemen dış kısmına kerpiç örülmüş ve orijinal kerpiçle yeni kerpiç arasına toprak doldurulmuştur.

2019 yılı çalışma planında yer alan, önemli çalışmalardan gördüğümüz, höyüğün ortaya çıkarılan alanlarının korunması ve stabilizasyon çalışmaları ayrı bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir. Daha önceki yıllarda Şantiye II alanı kazı toprağının oluşturduğu yığınlar başka yere taşınarak Höyüğün Adana-Ulukışla yolundan görülmesi sağlanmıştır.

DEPO VE MÜZE ENVANTER ÇALIŞMALARI

Porsuk Höyük'te ilk kazı evi ve deposu şu an ki konumunda 1970 yılında inşa edilmiştir. 1984 yılında taş ocağındaki patlama ile kazı evi ve deposu büyük zarar görmüş, depodaki eserler dağılmıştır. 1985-1986 yıllarında kazı evi ve deposu tekrar inşa edilmiştir. 1984 yılında zarar gören ve dağılan eserlerin dökümü ve incelemesi geçen yıllara rağmen gerçekleştirilmemiştir. Claire Barat başkanlığındaki yeni kazı ekibi depo çalışmalarını 2017

⁷ Beyer et alii 2016, 254-268.

⁸ Beyer et alii 2015, 287.

yılında başlatmış⁹, 2019 yılında da depo çalışmalarına devam edilmiştir. Depo çalışmaları Jean-François Pichonneau ve öğrenciler tarafından gerçekleştirilmektedir. Depoda yer alan bütün eserler FileMaker Pro 14 programına işlenmektedir. Malzemenin ne olduğu, nereden geldiği, niteliği, durumu gibi birçok detay ayrıntılı olarak girilmektedir. Şu ana kadar 3850 fiş doldurulmuştur. 2017 yılından itibaren depodaki seramik, kemik, taş, gibi buluntular curver unibox 20 L (432x350x165)-29 L (432x355x245) plastik kutulara yerleştirilmektedir. İleride yapılacak inceleme ve çalışmalarda kolaylık olması için bu plastik kasalar numaralandırılmış, üzerindeki fişlerle hangi yıla, şantiyeye ve plan kareye ait olduğuna dair bilgilere yer verilmiştir.

Porsuk-Zeyve Höyük kazılarında 1969-2018 yılları arasında Niğde Müzesi envanter defterinde yer alan eserlerin fotoları çekilmiş, bilgiler alınmıştır. Porsuk Höyük kazılarından 189 eser müzenin envanter defterine işlenmiştir. İleride yapılacak yayın çalışmaları ve kazılardan gelen objelerle karşılaştırmak devamlılığı sağlamak açısından gerçekleştirilen bu çalışma önem arz etmektedir. Çalışmalarda desteğinden dolayı Niğde Müze uzmanı arkeolog Yakup Ünlü'ye teşekkür ederiz.

TOPOGRAFI VE ORTA FOTO ÇALIŞMALARI

Porsuk Höyüğün topografyası Dr. Guerin tarafından ilk kez 1970 yılında çıkarılmıştır. Daha sonra revize edilmiştir. Ancak topografya haritasında ve adlandırmalarda sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu nedenle topografya ve orta foto için haritacılarla görüşülmüştür. Halihazır ortafotosu, halihazır mülkiyet ortofotosu, Porsuk-Zeyve Höyük halihazır haritası, mülkiyet haritası çıkarılmıştır (Resim: 8).

ANTROPOLOJİK ÇALIŞMALAR

2019 sezonunda Ankara Hacettepe Üniversitesi Antropoloji Bölümü Öğretim Üyesi Ali Metin Büyükkarakaya'nın Porsuk-Zeyve Höyük kazılarına katılımı gerçekleşmiştir. Karataş – Semayük (Tunç Çağı), Juliopolis (Roma Dönemi) ve Tepecik – Çiftlik (Neolitik Dönem) kazıları malzemesi üzerinden "Antik Çağdan Günümüze Orta Anadolu Toplulukları Üzerine Bir Araştırma Projesi" üzerinde çalışan Ali Metin Büyükkarakaya, Porsuk-Zeyve Höyük kazılarından elde edilen antropolojik malzemeyi de çalışmalarına dâhil etme talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine, Niğde Müzesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı bakanlık temsilcisinin izni ile Porsuk-Zeyve Höyük'te 1992-2015 yılları arasında yapılan kazılardan elde edilen antropolojik malzemeyi içeren 38 sandık incelenmek üzere (histolojik analiz, elektron mikroskobu ve bilgisayarlı tomografi mikroskobu analizleri) Ankara Hacettepe Üniversitesinin IDEA Laboratuvarına gönderilmiştir. Yukarıda sıralanan tekniklerin yanı sıra laboratuvarda ayrıca farklı tekniklerde (LC-MS/GC-MS, bilgisayarlı tomografi, tarayıcı) analizler de yapılacaktır. Bu analizler sonucunda Porsuk-Zeyve Höyük kazılarından

9 Barat & Köker Gökçe 2018: 509-510.

elde edilen antropolojik malzeme üzerine Ali Metin Büyükkaraka ve Claire Barat ortaklığında yayımlanacak bir bölgesel monografi ile makaleler üretilmesi amaçlanmaktadır.

DİĞER ÇALIŞMALAR

Porsuk-Zeyve Höyük kazı ekibi 2019 kazı sezonunda Acem Höyük, Kınık Höyük ve Sirkeli Hözyük kazı laboratuvarlarını ve ören yerlerini ziyaret ederek hem kazı ekipleriyle hem buluntular açısından fikir alışverişinde bulunmuştur. Porsuk Köyü halkına Porsuk-Zeyve Höyük tarihi ve 2019 yılı kazı çalışmaları hakkında konferans vermiştir. Bunların dışında Porsuk-Zeyve Höyük ve kazı çalışmaları hakkında yerel ve ulusal ajanslarla iletişime geçilmiştir. Yerel yönetimlerle (Kaymakamlık ve İl Kültür ve Turizm Müdürü) höyük ve kazı çalışmaları bilgilendirme çalışmaları yürütülmüştür.

BİBLİYOGRAFYA

Abadie-Reynal, C., 1992, "Porsuk. Rapport sur la campagne de fouilles de 1989. Chantier Est », *Syria*, 69, p. 249-377.

Barat, C. & Köker Kökçe, E. 2018, "Porsuk-Zeyve Höyük 2017 yılı kazısı", *Kazı Sonuçları Toplantısı* 40-1, 505-516.

Beyer, D. *et alii*, 2010, "Campagne 2009 de la mission archéologique de Zeyve Höyük (Porsuk)", *Anatolia Antiqua* 18, s. 215-242.

Beyer, D. *et alii*, 2012, "Zeyve Höyük – Porsuk : rapport préliminaire de la campagne 2011", *Anatolia Antiqua*, 20, p. 177-203.

Beyer, D. *et alii*, 2013, "Zeyve Höyük – Porsuk: rapport préliminaire sur la campagne 2012", *Anatolia Antiqua* 21, s. 201-234.

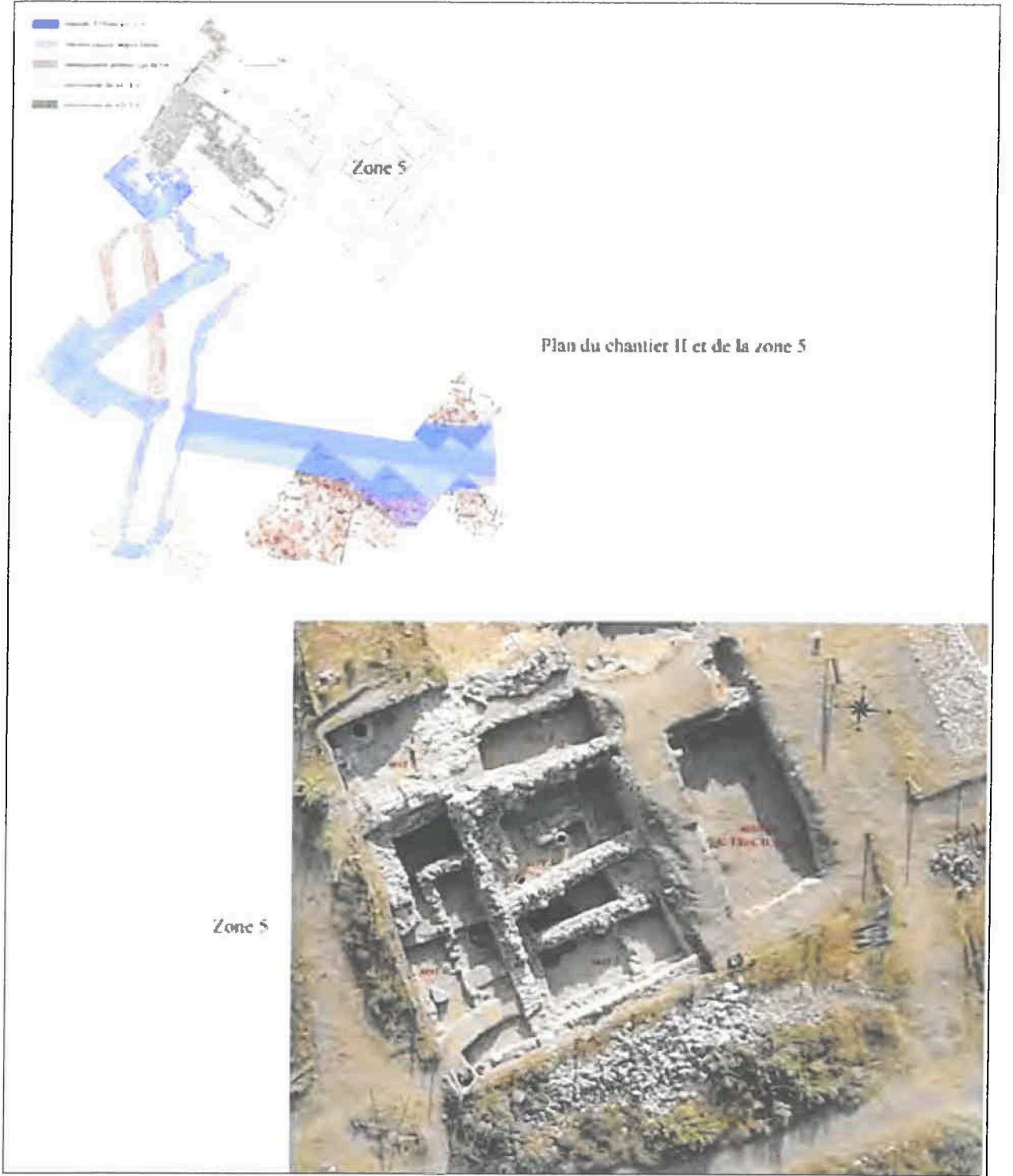
Beyer, D. et Stahl, M., 2015, "Les archives de la composante d'archéologie orientale de l'UMR 7044", *Archimède*, 2, p. 20-40.

Beyer, D. *et alii*, 2015, "Rapport préliminaire sur les travaux de la mission archéologique de Zeyve Höyük – Porsuk 2014", *Anatolia Antiqua*, 23, p. 275-290.

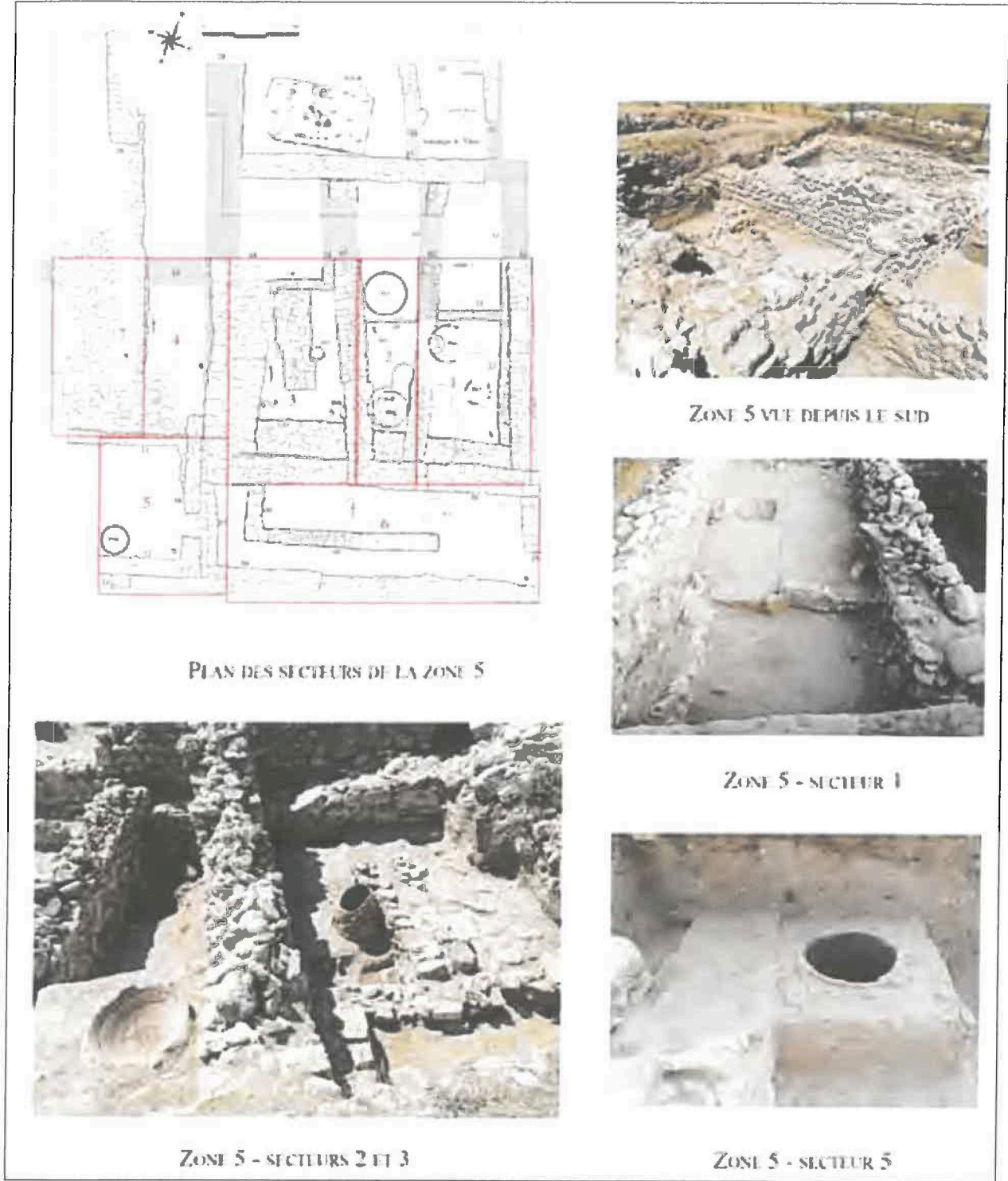
Beyer, D. *et alii*, 2016, "Rapport préliminaire sur les travaux de la mission archéologique de Zeyve Höyük – Porsuk 2015", *Anatolia Antiqua*, 24, p. 253-280.

Ferrary, J. -L., 2004, "Rome, les Balkans, la Grèce et l'Orient au deuxième siècle av. J. -C.", in C. Nicolet (dir.), *Rome et la conquête du monde méditerranéen*, Tome 2, *Genèse d'un empire*, Paris, PUF, p. 729-788.

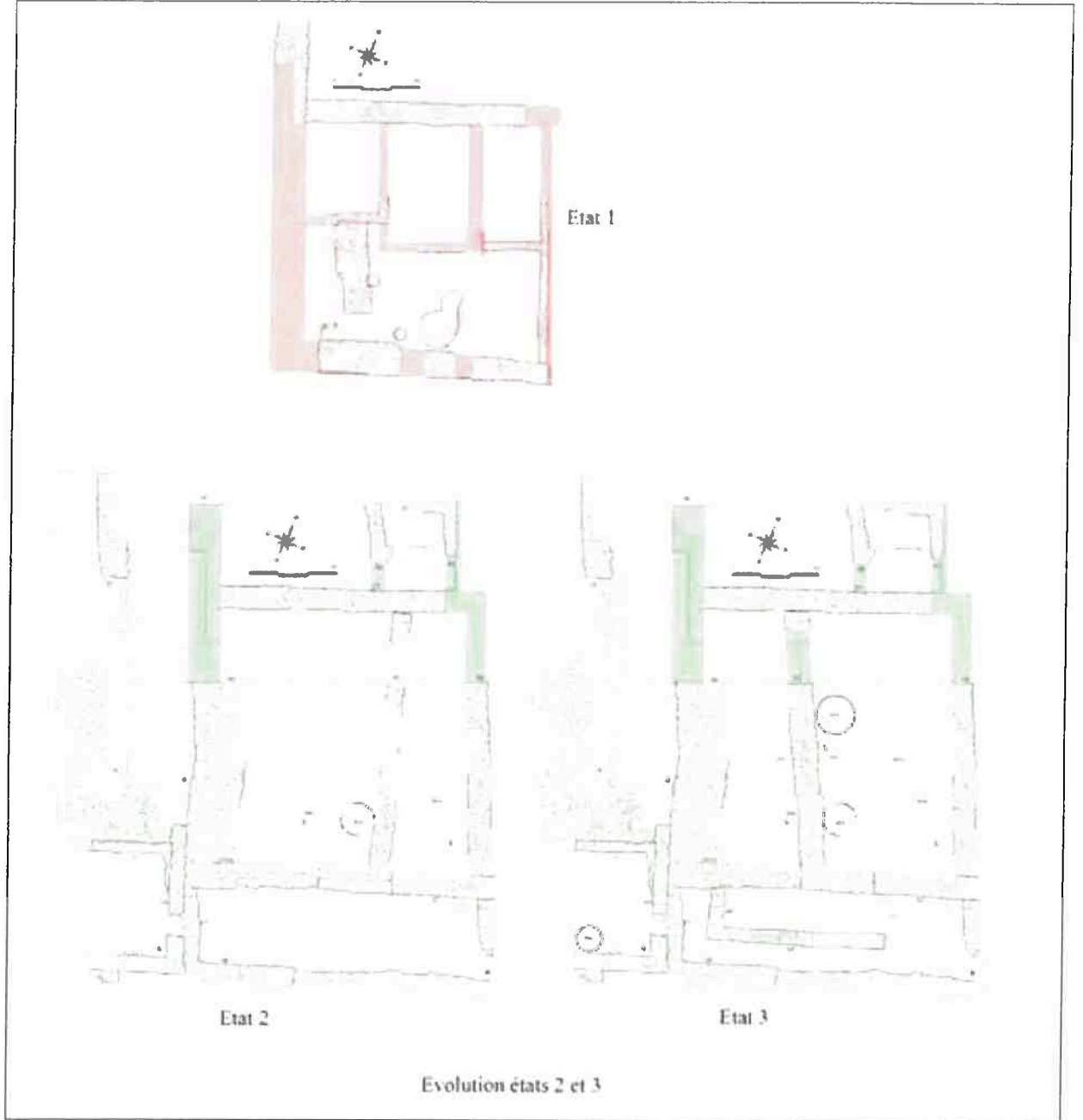
Pelon, O., 1972, "Rapport préliminaire sur la deuxième et la troisième campagne de fouilles à Porsuk-Ulukışla (Turquie) en 1970 et 1971", *Syria*, 49, p. 303-317.

Resim 1: 5. Bölge, plan ve görünüş.

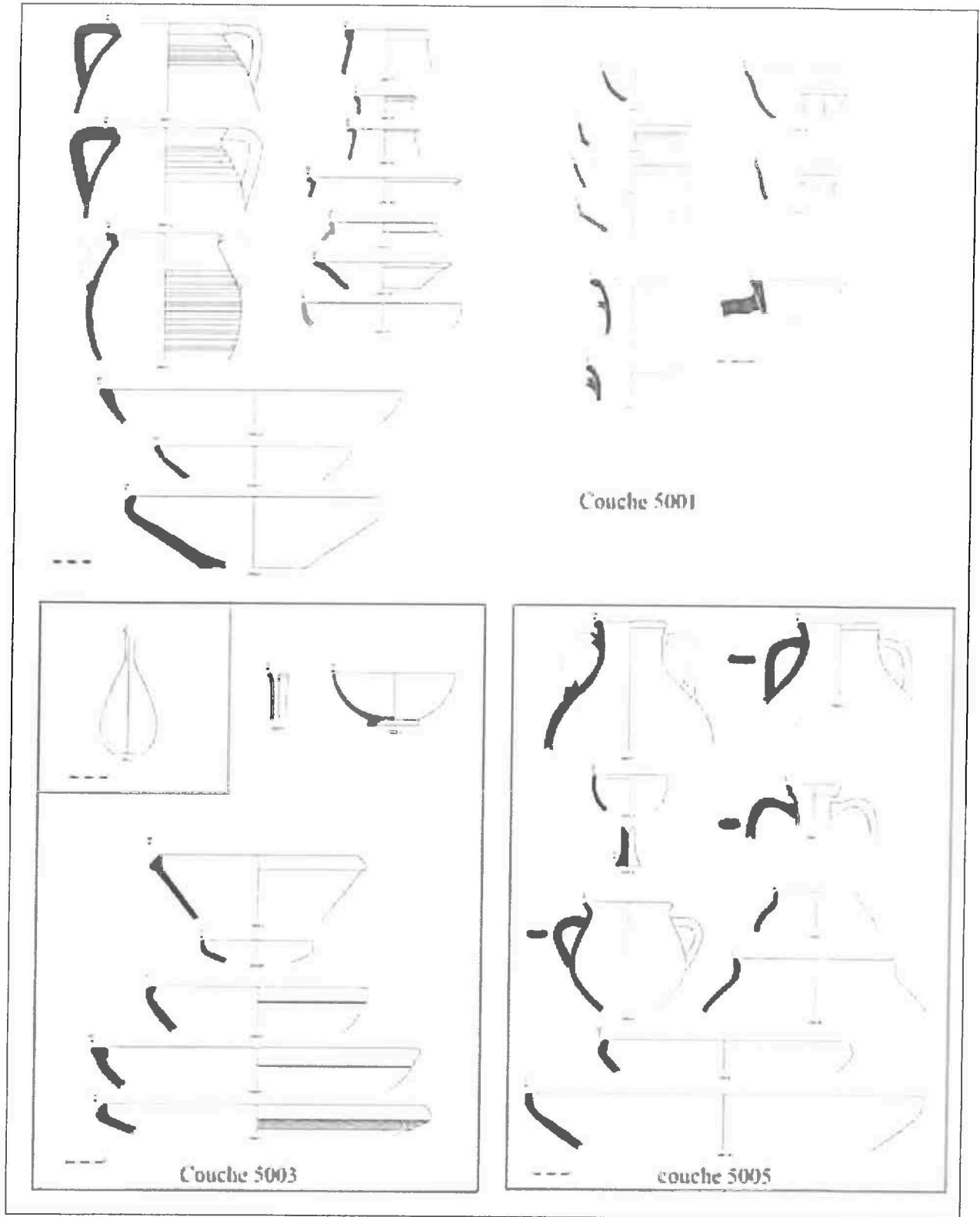
Resim 2: 5. Bölge, plan ve çeşitli görüntüler.

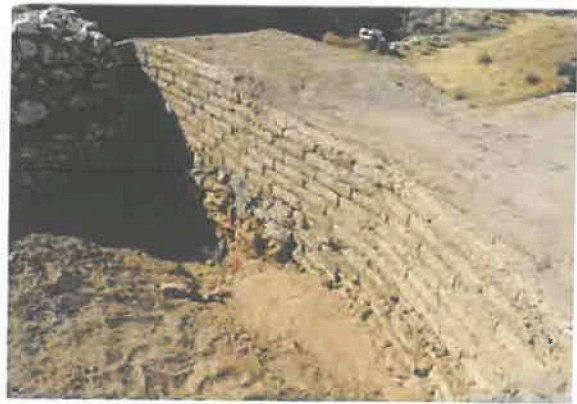
Resim 3: 5. Bölge'de yerleşim planının kullanım evreleri.

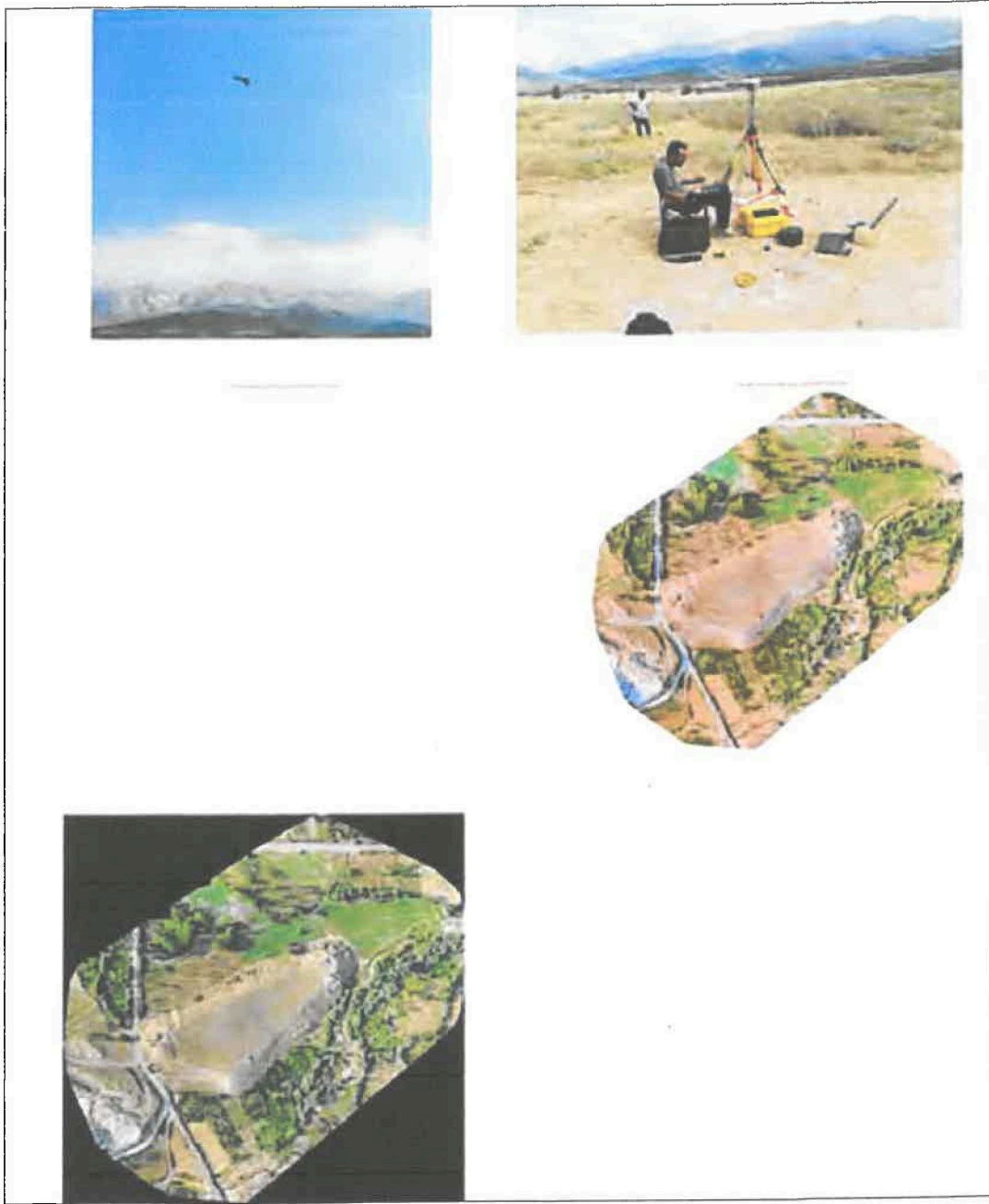
Resim 4: 5. Bölge'den görüntüler ve buluntular, 2019 kazı ekibi.

Resim 5: 5. Bölge, günlük kap formları.

Resim 6: Şantiye II, stabilizasyon ve koruma çalışmaları.

Resim 8: Porsuk-Zeyve Höyük 2019 yılı topografya ve orta foto çalışmaları.